

Heel het leven

Arjan Markus

Heel het leven

10 regels voor discipelschap

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer / IZB

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Deze uitgave verschijnt in samenwerking met de IZB te Amersfoort.

Ontwerp omslag: Mulder van Meurs, Amsterdam

Vormgeving binnenwerk: zetR, Hoogeveen

ISBN 978 90 239 2083 0

NUR 707

© 2012 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	7
Inleiding – Het begin van discipelschap	9
1 Alleen God	18
2 God niet aanpassen aan jouw voorkeuren	28
3 Haal Gods naam niet onderuit	38
4 Van ophouden weten	46
5 Je ouders eren en een goed leven	56
6 Gun een ander het licht in de ogen	65
7 Seksualiteit en het huwelijk (van een ander)	73
8 Omgaan met (andermans) bezit	82
9 Betrouwbaar spreken	91
10 Begeerte bederft	99

Woord vooraf

Hoe kan ik in mijn dagelijks leven Jezus volgen? Dat is een vraag van alle tijden, maar juist ook vandaag de dag zijn er veel mensen die deze vraag stellen. Dat merk ik in mijn werk als predikant in de binnenstad van Utrecht. Zo ontmoet ik bijvoorbeeld mensen die op zoek zijn. Zij vragen: ‘Als ik zou gaan geloven, wat zou het leven als christen dan concreet inhouden?’ Maar het zijn niet alleen zoekers die vragen hebben bij het volgen van Jezus. Ook mensen die al langer geloven, zoeken naar concrete handreikingen voor het navolgen van Jezus in hun dagelijks leven.

Het is ook helemaal niet vreemd dat er veel vragen zijn over het leven als discipel van Jezus. We leven in een complexe wereld en moeten op veel gebieden keuzes maken. Op het gebied van relaties, werk, seksualiteit, bezit, carrière, gezin, noem maar op. Discipelschap heeft met al die keuzes te maken. Het navolgen van Jezus is gaan in zijn spoor, het spoor van God. Het is het spoor dat uitkomt in het Koninkrijk van God. Maar er lopen meer sporen in deze wereld en je moet heel wat wissels nemen. Hoe vind je het goede spoor en hoe blijf je op het goede spoor? Hoe kun je Jezus navolgen?

Op deze vraag wordt in dit boek antwoord gegeven door de Tien Geboden langs te gaan. Dat zijn tien wegwijzers voor het leven met God, gegeven aan Israël ver voor onze jaartelling. In de Bijbel hebben de Tien Geboden diepe sporen getrokken. Op veel plaatsen worden ze uitgewerkt en hun invloed is in veel geschiedenissen terug te zien. Dit is recent diepgaand in kaart gebracht door Patrick D. Miller in *The Ten Commandments* (Louisville

2009). Dit werk is voor mij een belangrijke inspiratiebron geweest.

Het centrale belang van de Tien Geboden is ook terug te zien in het onderwijs van Jezus. Hij grijpt in zijn onderwijs over de manier waarop wij met God moeten leven steeds terug op de Tien Geboden. Voor mensen die Jezus navolgen, zijn ze dan ook de leidraad bij uitstek. De Tien Geboden laten heel duidelijk zien dat het leven met God en het navolgen van Jezus geen hobby is die je erbij kunt doen. Het is geen hobby maar een *way of life*. Het raakt alle gebieden van je leven. Navolgen in het spoor van Jezus raakt echt heel het leven.

Ik hoop dat de lezers van dit boek door zich bezig te houden met de Tien Geboden, in het leven van alledag zullen ervaren dat de weg van Jezus een begaanbare weg is. Een weg die hen thuisbrengt bij God.

Utrecht, mei 2012

Inleiding – Het begin van discipelschap

Als je mijn woorden ter harte neemt en je aan het verbond met mij houdt, zul je een kostbaar bezit voor mij zijn, kostbaarder dan alle andere volken – want de hele aarde behoort mij toe. Een koninkrijk van priesters zul je zijn, een heilig volk. (Ex. 19:5, 6)

Leestip: Exodus 19

Gods aanzoek

Het leven van ieder mens heeft iets van een reis. Reizen kun je met verschillende reisgenoten en er zijn heel wat mogelijke reisdoelen. Voor een discipel van Jezus is de reis door het leven een reis achter Hem aan. Het is een tocht die je maakt samen met anderen die Hem volgen. Je gaat in het spoor van Jezus op weg naar het Koninkrijk van God. Het is een reis met God, want in Jezus kom je God zelf tegen.

Wanneer begint die reis? Dat is niet altijd duidelijk in je leven. Soms begint het heel abrupt, maar vaker is het volgeling- worden een geleidelijk proces. Er zijn wel etappes aan te wijzen die iedereen op de een of andere manier meemaakt.

Het *eerste* dat hoort bij het begin van de navolging is een periode van eerste kennismaking die volgt op Gods initiatief. Mensen komen in aanraking met God, doordat Hij met zijn Geest in hun leven werkzaam is. God is de initiatiefnemer van elke navolging. Je *wordt* op een spoor gezet. Bij sommigen gebeurt dat in een christelijke opvoeding, anderen komen op volwassen leeftijd met God in aanraking. God kent vele wegen om met mensen

in contact te treden. Na dat contact volgt een periode van eerste kennismaking met Jezus, met God, met de Geest van God.

Die periode van eerste kennismaking lijkt veel op de reis die de mensen van Israël maakten naar de berg Sinaï. God had de mensen van Israël meegenomen uit Egypte, bevrijd, en hen naar de berg gebracht. Hij was de initiatiefnemer van de geschiedenis die ze samen zouden gaan doormaken. Daar bij die berg vindt een hoogtepunt van die kennismaking plaats: God verschijnt daar. Dat wordt beschreven in Exodus 19, het hoofdstuk dat voorafgaat aan de Tien Geboden. De mensen van Israël wisten al wel iets van God: Hij was de God van hun voorvaders, maar onderweg hebben ze elkaar pas echt beter leren kennen. Israël bleek geen volhouder in het optrekken met God – de mensen zagen het telkens niet zitten met Hem. God bleek echter wel een volhouder te zijn en heeft de relatie doorgezet.

Het *tweede* dat hoort bij het begin van de navolging, is het moment van een beslissing. Dat zie je ook heel duidelijk bij de kennismakingsperiode van de mensen van Israël. Ze arriveren bij de berg en dan zijn ze met God op een punt gekomen dat er een beslissing moet vallen. Gaan we met elkaar door of niet? Op dat moment komt God met een aanzoek, een huwelijksaanzoek zou je kunnen zeggen. Hij wil de tijd van kennismaking namelijk omzetten in een duurzame relatie. God zegt: 'Jullie hebben gezien wat ik heb gedaan en hoe ik jullie hier gebracht heb op adelaarsvleugels. Wat gaan we nu doen? Willen jullie met mij verder? Zouden jullie met mij een duurzame relatie willen aangaan? Een verbond? Zo ja, dan verwacht ik dat jullie naar me luisteren en mij serieus nemen. Als jullie met mij verder willen, dan zullen jullie heel bijzonder voor mij zijn.' De Tien Geboden, die op Exodus 19 volgen, zijn Gods aanwijzingen voor de duurzame relatie met Hem.

Wat hier gebeurt, is waar God met mensen op aankoerst. Na de tijd van eerste kennismaking komt er een moment dat Hij vraagt of je verder wilt. Dat aanzoek van God is een cruciaal moment in de beginperiode van de navolging; dat is zo bij de men-

sen van Israël en het is zo bij elke discipel van Jezus. God vraagt: ‘Zullen we verder?’ En jij zegt ‘ja’ of ‘nee’. Als je ‘ja’ zegt, dan besluit je om een leven van navolging te gaan leiden.

Na die eerste keer moet je dat besluit telkens weer opnieuw nemen. Je bevestigt je beslissing, net zoals in een huwelijk de partners tegen elkaar zeggen dat ze echt voor elkaar gaan. Het herbevestigen van die beslissing is ook nodig omdat wij mensen nogal eens afhaken, omdat we bij Hem weggaan. Dan is de herbevestiging van de beslissing om na te volgen een daad van terugkeer.

De weg van de navolging begint met een moment waarop je voor het eerst een besluit neemt in reactie op Gods aanzoek. Is dat moment bij jou al gekomen? Het moment van de vraag van God: wil je een duurzame relatie met mij aangaan? Wat heb je gezegd? Misschien denk je er nog over na. Dat is verstandig, want je moet niet zomaar ‘ja’ zeggen. Het is nogal wat!

Misschien heb je ‘ja’ gezegd, korter of langer geleden. Dat is goed. Ik hoop dat alle lezers van dit boek ‘ja’ zeggen, want die duurzame relatie met God maakt je als mens compleet. Ik hoop dat je steeds ‘ja’ blijft zeggen. Het navolgen van Jezus is telkens weer ‘ja’ zeggen tegen God.

Maar ik denk dat je ook te snel ‘ja’ kunt zeggen op Gods aanzoek. Het lijkt erop dat Israël dat doet. Ze hoeven niet lang over Gods aanzoek na te denken. Het antwoord is unaniem: ‘Ja, dat willen wij.’ Een snel antwoord, is dat verstandig? Als je samen een duurzame relatie met elkaar aangaat, dan moet je toch wel weten of je bij elkaar past. En dat is bij God en mensen nog maar de vraag. Of ze bij elkaar passen, is in Exodus 19 juist het belangrijkste thema. De term die daarbij hoort is: heilig.

Typisch weer het Oude Testament?

Het is eigenlijk een beetje vreemd. God doet een aanzoek voor een duurzame relatie. Daaruit mag je toch opmaken dat Hij vindt dat Hij en de mensen van Israël bij elkaar horen! Maar eerst gaat

Hij aan hen duidelijk maken dat ze *niet* bij elkaar passen. Niet zomaar vanzelfsprekend in elk geval. Want Hij is heilig en zij niet; zij moeten zich heiligen, heilig worden.

Wat vind je ervan als je dat leest in Exodus 19? Wat vind je van Gods uitleg van het feit dat mensen en Hij niet zomaar bij elkaar passen? God is heilig. Daarom moeten de mensen van Israël zich terugtrekken van de berg waar God zal komen, op straffe van de dood. Die berg moet apart worden gezet voor God. Door menselijke aanraking zou die berg weer ontheiligd worden, ongeschikt voor de komst van God. Ze moeten zichzelf ook apart zetten voor God. Dat is de betekenis van 'heiligen'. Concreet betekent dat voor de mensen van Israël dat ze hun kleren moeten wassen en geen seksuele gemeenschap mogen hebben. Ze moeten drie dagen nemen om zich voor te bereiden op de komst van God.

Dan komt God. Donder, bliksem, een donkere wolk. De berg beeft en de mensen beven. Rook en vuur en het geluid van een ramshoorn, steeds luider. Mozes brengt de mensen naar de voet van de berg en gaat omhoog. Verder mag niemand dichterbij komen. Zelfs de priesters niet, die normaliter wel in Gods nabijheid komen. God zegt: 'Laten ze op afstand blijven en niet proberen om mij te zien, want dat overleven ze niet.' Niemand kan met God in contact raken; dat is levensgevaarlijk.

Misschien denk je: daar heb je het Oude Testament weer, met die strenge God. Geef mij het Nieuwe Testament maar. Daar komt God in Jezus naar ons toe. Jezus kun je aanraken. Met Hem kun je tenminste nog kerstfeest vieren en zo. Ja, dat is waar: in Jezus komt God op een kwetsbare manier naar ons toe, zo zelfs dat ze Hem aan een kruis konden timmeren. Maar vergis je er niet in *welke* God in Jezus naar ons toe komt. Daar laat het Nieuwe Testament geen enkele twijfel over bestaan. Dat is dezelfde God die je in het Oude Testament tegenkomt. Als je volgeling van Jezus wilt zijn, dan ga je leven met deze God die heilig is. Zo heilig, dat wij niet zomaar bij Hem passen. Dat woord 'heilig' verdient wel enige uitleg.

Heilig

Heilig is het knipperlicht dat ons waarschuwt dat God en wij niet zomaar bij elkaar passen. Dat heeft met een aantal dingen te maken – in elk geval met de volgende drie zaken.

1) Geen grip

God is van een andere orde. Je kunt Hem dus niet in je macht krijgen; niet met je denken en ook niet door Hem voor je karretje te spannen of door Hem aan te passen aan jouw behoeften. Dat vergeten gelovigen vaak. In onze tijd zie je bijvoorbeeld dat God een heel lieve, begripvolle God is, die rekening houdt met onze ambities en onze plannen. God die ook wel begrijpt dat we soms even geen tijd voor Hem hebben en dat we uit eigenbelang even wat minder zorgvuldig omgaan met zijn schepping en zijn mensen. God is dan een verlengstuk van je eigen idealen. Wat ik belangrijk vind, dat vindt God vast ook belangrijk.

Hoe zit dat eigenlijk bij jou? Heb jij God opgeborgen in keurige denkbeelden, zodat Hij netjes in je leven past, zoals een schilderijtje in je woonkamer? Heb je God aangepast of knettert het nog weleens doordat de vonken afvliegen van het contact met God? Schrikt Hij je soms nog op, zodat je dingen anders gaat aanpakken? Brengt Hij weleens onrust in je leven? God past niet in jouw denken, niet in jouw leventje en niet in jouw plannetjes. Je moet ook niet proberen Hem hierin te passen. Dat loopt niet goed af. Je kunt niet beschikken over God, want Hij is heilig.

2) Geen contact zonder transformator

God is van een andere orde, dus we kunnen niet zomaar in contact met Hem komen. In de cultuur van het Oude Testament moeten de mensen zich door cultische rituelen en gebruiken voorbereiden om geschikt te zijn voor het contact met God. In deze geschiedenis zijn de rituelen: wassen en geen seksuele gemeenschap. Door die handelingen word je geschikt voor de omgang met God. In onze cultuur kunnen wij niet goed meer be-

grijpen hoe dat werkte en waarom dit soort gebruiken nodig waren. Wat wij wel kunnen begrijpen is de boodschap ervan: we kunnen niet zomaar met God in contact komen. Die boodschap blijkt ook duidelijk uit de afstand die de mensen van Israël moeten bewaren. Niet te dichtbij komen, dat is gevaarlijk!

Toch zijn wij mensen aangelegd op het contact met God; daar zijn we voor gemaakt. Maar we kunnen niet zomaar in contact met Hem treden. Er is bemiddeling nodig. Ik vind zelf het beeld van een transformator altijd verhelderend. Neem mijn legotrein van vroeger. Die heeft een klein motortje dat speciaal gemaakt is voor het contact met een elektriciteitsbron. Zonder elektriciteit doet het motortje het niet en is de trein een dood ding. Het contact met de elektriciteitsbron zet de trein in beweging. Maar dat motortje kun je niet zomaar aansluiten op het stopcontact, want dan brandt het kapot. Je hebt een transformator nodig. Die transformator maakt de hoogspanning van de elektriciteitsbron geschikt om de trein in beweging te zetten.

In Exodus 19 is Mozes de transformator die het contact maakt tussen God en de mensen. Een bemiddelaar. Hij was dat tijdelijk. Uiteindelijk is Jezus de blijvende transformator geworden. Hij is onze toegang tot God. Als we met God willen leven, moeten we Jezus navolgen. Jezus maakt de hoogspanning van Gods werkelijkheid geschikt voor ons bestaan en zet ons in beweging op de weg van het Koninkrijk van God.

Maar er is een belangrijk verschil met de transformator van mijn legotrein. Die werkt één kant op: 220 volt wordt aangepast naar 12 volt. Bij Jezus is dat anders, Hij werkt twee kanten op. In Jezus past God zich aan zodat we contact kunnen hebben. Maar Hij past *ons* ook aan voor het contact met God: wij worden heilig. Dat brengt me bij het volgende punt.

3) Het gaat ook over ons

God zegt: zullen wij met elkaar verder gaan? Een duurzame relatie? Zo ja, dan verwacht ik dat jullie naar me luisteren en mij serieus nemen. Als jullie met mij willen leven, dan zul je heel bij-

zonder voor mij zijn. Een koninkrijk van priesters zul je zijn, een heilig volk. God zet jou dus apart. Hij zegt: 'Jij hoort bij mij, daarom ben je heilig.' Dat is het eerste, daar begint het allemaal mee. Zo begon het ook bij het volk Israël: God nam het mee en bracht het bij de berg.

De bedoeling is dat jij nu bent wat je bent: heilig. Heilig kun je niet worden door dingen te doen of te laten. Veel mensen denken dat dat wel zo is, maar dat is een misverstand. Je *wordt* niet heilig, dat kun je zelf niet regelen. God *maakt* je heilig omdat Hij je apart zet. Wat jij moet doen, is heilig blijven, heilig *zijn*. Wees wie je bent, een heilig mens, door God apart gezet.

Wees wie je bent: dat gaat dus over jouw dagelijks leven. In wat je doet en laat, probeer je zo te zijn dat je past bij God. Heilig is: passen bij God. Heilig leven is: dingen doen en denken die passen bij God. Dingen zeggen tegen anderen en over anderen die passen bij God.

Dat lukt niet zomaar. Dat gaat met vallen en opstaan en daar heb je de motivatie van Gods Geest elke dag hard bij nodig. Heilig leven is een weg die je gaat, levenslang achter Jezus aan.

Heilig leven is een goede samenvatting voor het volgen van Jezus. De Tien Geboden, die direct volgen op Exodus 19, laten zien hoe God dat heilig leven voor zich ziet. Het zijn tien regels voor discipelschap – daar gaat de rest van dit boek over.

In het huwelijksaanzoek dat God doet in Exodus 19, gebruikt Hij het beeld van een priester om aan te geven wat heilig leven is. Met dat beeld sluiten we dit hoofdstuk af.

Priesters: toewijding en bemiddeling

God zegt: 'Als jullie met mij willen leven, zullen jullie een heilig volk zijn, een koninkrijk van priesters.' Een priester wordt door twee dingen gekenmerkt: toewijding en bemiddeling. Een priester leeft zijn leven toegewijd aan God. Jij ook! Je wijdt je toe aan God, want je hoort bij Hem. Je biedt Hem de dingen aan die je